

ДАРД УСТИГА...

Мумтоз МУХАМЕДОВ

«БУЛУТЛАР ТАРКАЛДИ, ЮЛДУЗЛАР ҚОЛДИ» ҚИССАСИДАН ПАРЧА

...Уч кун бўлиб Юлдузнинг тоби қочганига, Хайтовур учинчи кун деганда бир оз бери қайтди. Тез-тез кўтарилиб турган ҳарорати пайсайдди. Ункисираши тўхтади. Энди у ёндаш...бу ёққа ташламайдиган бўлди ўзини. Биринчи кунлардагидек безовта бўлиш, алаҳшираш ҳолатлари ҳам йўқолди. Йўлбарлари қаманди. Фақат оғир-оғир нафас оларди.

Аmmo учинчи кун, ташвишли бир неча бўлиб менинг учун. Ошхона билан Юлдуз ётган уйга қатнашвериб, саркалаамини йўқотдим. Ярим нечага бориб, бечора қизнинг аҳвали яна ташлашди. Юрагидан шикоят қила бошлади. Кислород тўлдирилган летиқ топиш зарурлиги туғилди. Нима қилиш керак? Бу нарса медпунктда йўқ эди. Қўшни қишлоқ касалхонасиданги топиш мумкин эди. Ўзим бораёламан десаам, бемор олдиди ҳеч ним йўқ. Аслига қизи олдидан бир минут жикмайдинга Зухра она кўринмай қолди. Қизга бошимни уришни билмайман.

Ниҳоят адреналин эритмасидан беморнинг тегири остига юбормоқчи бўлидим. Ошхонага чиқдим. Шпринг қайнатилган пилта турган йонда ўтдим. Бондалаб қайнаётган пилта шурига қириштириб қўйилган бир варақ қорғоз динчатишни тортди ўзинга, унда қалам билан қуйдиги ёзувлар ёзилган эди.

«Абдуҳаннимжон! Норбек аниқгина Қримдан тилишонга чақиртирилди. Ҳозир Тога хабар қилди. Бормасам бўлмайди, ўзингиздан қолар гап йўқ. У киши ҳам касал, кўнгли нозик. Иккинчидан, узоқ жой, балки Юлдузнинг беморлиги тушига кирганига, ҳар ҳолда безовта бўлсалар керак. Бўлмаса, ундаги тилишонга чақиртириш олдлари йўқ эди. Айтиб кетай десаам, газетга ўйиб турган жойингизда қаттиқ уқлаб қолган экансиз. Ўй, готишга кўзим қиймади, Юлдуз тинчиб турганда сиз ҳам бир оз ором олинг дедим. Фақат сиздан илтимос шунки, Юлдуз ўзини яхши сезса, ўзингиз ҳам ётиб дам олинг. Унда болахо-нага чиқиб ётмай, Мен ўзини бериштириб кетдим. Қайтмай, ўзим очаман. Юлдузни сизга, лекин эса худойимга топишдим. Дийдор кўриш-гулча хайр. Зухра онангиз».

Зухра онанинг бу ердасидаги аниқ ишонди, Юлдузнинг хабари борми, йўқми бундай, билмайман. Хатти ўқигач, ўзимча мулоҳаза қилдим: нега у мени болахомага чиқиб ётмай дедимки? Юлдуз хонасида ётиб қолишим керак.

ми? Қанақа бўларини? Қана... уйланмаган Янгит... Тешик кулоқ... Дўст-душман нима дейди?..

Хайлға толиман... Шпринг олиб, Юлдуз ол-дига кирдим қадамларим ҳам тетиқлашди. Гўё қанот пайдо қилгандек эдим. Уй ўзини оч-шим билан чўчиб Юлдуз. Лип этиб кўзини оч-ди. Шиндан тушиб турган элентр шуъласи ча-рос кўзларини қамаштирди. Ҳадисирагандай, шотб билан ўрнидан турмоқчи бўлди. Мадори келмади. Деразача нардиди, қовилди до-дарак-ларини кўзати. Шпринг эрга қўйилган сал-сарни барглар хаёли билан ўйнашди. Атрофга тинилганча, узоқ қараб қолди.

Назарима ойисининг бўлидигини биларди у. Шунинг учун ҳам хотирман эмасди. Мендан ҳадисирагандай эди. Кўнглидан қандайдир шу-ба ҳор эди Кўрннқ ҳолатлари шундан бўл-са керак. Шу йўқини гоҳ менга ва гоҳ хоҳлига ти-киларди. У менга бир нима демоқчи бўлгандек оғиз жуфатлади. Вотинолмади. Яна мулоҳазалар огушига берилди... илдимади...

— Кеңирасиз, аям келдиларми?—маънос оҳангда уқолдан кейин савол берди у. «Йўқ»—деб ошхонага чиқмоқчи эдим, яна гапга тушди: — Далам соғ-саломатминилар-а? Нега теле-фонга чақирганизилар? — Бемор шифокорлар қўлида бўлса, албатта соғ-саломат бўлади. Шунки айтиб қўйя деб ча-қирганидилар-да.

— Айтганингиз келсин, Ҳаннимон ана, Номинни тилга олгач, хурсанд бўлидим ундан. Бошим кўкка етди. «Сизни тоза оғза қилиб қўйдимми?»—деб қолди у яна. Бу гапни уқол-дан кейин ўзини яхши сезиб айтдим, ёни бе-сатлими, уйланиб қолдим. Ҳа, бундай вақтда уйданмай илож қанча! Ахир унинг касали ўл-ка, билан боғлиқ-да. Балки доридорлардан хурсанд бўлса керак. Лекин бу дардин уй ша-роитида даволаш анча амри маҳол эди. Уч кун ичиде буни мен яхши билган эдим. Қани энди боғина бўлса ҳам дардига малҳам бўла ол-сам.

Юлдузнинг кўзларида яна ҳаёқон учуллаб бошлади. Яна боғинай ташвишлигини эру бе-риб ҳомузга тортар эди. Ўйрақларига муароқ қўнгандай сезилди. «Уқламоқчимисиз?»—дедим. «Сиз-чи? Сиз қаерда ётасиз?»—дегандай: — Аявлар келмадиларми?—деб болги саволи-ни қайтарди. Шундан кейин яхши ишни ўзи билар дегандек, кушб тортиди. Болахомага чи-қиб кетай десаам у ёлғиз эди. Кўнглим бўлмади.

В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат университетда ҳозирда мингдан ортиқ студентлар таълим олишмоқда. Сиз суратда химия факультетининг 2-курс студентларидан В. Генерозова ва Н. Глазваларни лаборатория машғулотлари ўтказишга бағлан ваъдига қўйиб турибсиз. Н. Мухаммадинов фотоси.

Янги шеърлар

Галла-говур замон —
Бу атом асри,
Она Ер инсоннинг олқасидадир.
Қудрати тўлишган одамозод насли —
Кинотнинг гулшан олдасидадир.
Асло янгилишмайсиз яшашда аммо,
Янндай янгилишсангиз — тўфон бўлади.

Янндай янгилишсангиз боғлиқдир дунё,
Янндай янгилишсангиз замин ўлади.
Елканда минг йиллар сақланган орзу,
Елканда неваранг невараси ҳам.
Кулгу тарлатингиз — бор эман кулгу,
Ҳатто япроқ узра кўрмай дейман нам.
Балки эрта индин Марсада Ойда
Шаҳдам гурсиллайди бизнинг қадамлар.
Қаюват бўлмағай бир ҳўплам чоьда,
Янндай янгилишсангиз, азиз одамлар!
Кимдир тўнг сўз айтган азиз дўстига,
Сабаби арзмас янгилишиш бўлган
Янндай янгилишдан тупроқ кўнсига —
Одамлар,
Орзулар.

Хислар кўнмилган!
Энди ҳеч янгилиши бўлмасин дейман,
Эндиги янгилиши ёмондан-ёмон!

М. ШАХЗОДА хотирасига

Шоир киши ўлган кунни ҳам чейманг, дўстлар.
Шоир киши ўлиш учун ярлаган ҳеч!
Сафингизда у ёни-ён бўлмаса агар,
Кутиб туринг, нелиб қолар ё эрта, ё кеч.
Шоир киши ўтиб турар элдан-эллага
Одамларнинг орасида юради ҳар вақт.
Шоир қалби мангу урар севган дилларга,
Дилдан-дилга ўтдим у, шунинг ўзи бахт!
Сафингизда йўқини, демак, ним биландир у —
Олис юртга саҳахатга кетгани аниқ.
Ташналарга олиб келар бор томчи шеър-сув,
Келиб қолар,
Хонасида бор чала кўшн.
Шоир киши ўлиш учун ярлаган ҳеч,
Элатининг юрагидан излангиз уни,
Кутиб туринг, нелиб қолар ё эрта, ё кеч.
Ўлган куниникини бор туғилган кунини!
ТУЛҚИН.

12 йил бирга

Яннда Симферополь автовознаалига мото-циналар эсирти нузатувида «ЗИЛ-127» автобуси мелиб тўхтади. Қримлик шофёрлар, В. Н. Егоров, Н. И. Вейтанин, Н. И. Кабаков бу рейс билан 2 ярим миллион километр йўлни капитал ре-монтисиз босиб ўтишди. Ҳайдовчилар бу машина-да 12 йил ишлашди.

Суратда: (чапдан ўннга) ҳайдовчилардан Н. И. КАБАКОВ, Н. И. ВОЙДАНИН, В. Н. ЕГОРОВ.
Г. Бородин фотоси.
ТАСС фотохроникаси.

СЕВИНЧИ УЗОҚҚА БОРМАЙДИ

ушун кўп эшиқларни очиб қўяди. Шунга қарамай, эр хотин Смитлар: — Нью-Йорк ёки АҚШ нинг Шимолдаги ҳар қандай шаҳарнинг баъзи кварталларида полиция томонидан шахсини аниқлаш учун тўхта-тиямасдан ёни-ён юр-майдилар: — Америка Жануби-даги кўп шаҳарларда калтакланмай ёни-ён юр-майдилар: — оқорчи жамият уюш-тирган жуда кўп қабул-ларда иштирок этолмай-дилар: — жуда кўп чўмилиш жойларида, жумладан Флорида штатдаги чў-милиш жойларида бирга бўлолмайдилар: АҚШ Жанубидаги ша-ҳарларда чўмилиш бас-сейнларда бирга чў-милишмайдилар: — деярли ҳамма Жа-нубий штатларда бир фонтанчадан сув ичол-майдилар ёки бир ска-мейкада ўтиролмайди-лар: — ўша штатларда транспортда ёни-ён жў-майдилар: — баъзи кварталлар-да яшай олмайдилар: — уларнинг болалари Жанубдаги кўп универ-ситетларда ва Қўшма Штатларнинг Жануб ҳам-да Шимолдаги деярли ҳамма шахсий ўқув юрт-ларида ўқий олмайдил-лар. «Нубо кандидат» муҳби-ри бундан тўққиз йил муқаддам америкалик негр ашуурига турмишга чиққан 32 яшар фран-цуз аёл билан уршад-ди. «Сиз ҳам Дин Раскин-нинг қизи аҳолидасиз, бунинг устига кўп йил-лик тажрибангиз бор. Айтингчи, биз яшаётган дунёда негрнинг хотини бўлиш қийинми?» «Ҳа, айниқса Америка-да негрнинг хотини бў-лиш жуда қийин. Марга-рет Раск ва унинг эри жуда иродали бўлиши керак. Мен эрим билан АҚШ да икки йил яша-дим, лекин бу қийноққа чидай олмади, Франция-га кўчиб келди. АҚШ-да ҳамма нарсага ирк-чилик қанчалик сингир-кетганлигини тасаввур қилиш қийин. Биласизки, 1948 йилга қадар Дин Раскиннинг қи-зи ҳам Калифорнияда негр бўлган кишиларга на қора тагли ирк деб ҳисобланган. Оқ таглиларнинг қора [«За рубжом» дан].

ШИФОКОРЛАР МИНБАРИ МАЙМОҚНИ ТУЗАТИШ МҲМКИН

Куйбишев район. Комсомол кўчасида яшайдиган П. Назарова маймоқ касалли-гини тузатиш мумкинми! деб савол бе-рибди. Кўинда шу саволга мутахассис жавоби босилди.

Маймоқ тўғма касаллик бўлиб, туғилган минг боладан беш-ўн болада учрайди. Маймоқ қизларда кам, аммо ўғил болалар орасида икки баробар оқиб учрайдиган касаллик.

Маймоқ касаллиги бир оёқда ва икки оёқда бўлиши мумкин, шунга кўра бир томонлама ва икки томонлама маймоқ дейилади.

Медицинадан мутлақо хабарсиз табиб-лар илгари замонларда «бу тўғма касал, тузалмайди, худо берган дард», деб ота-оналарни умидсизлантирар эдилар.

Улуғ Октябрь революциясидан сўнг аҳо-лига тиббий ёрдам бериш ривожланиб, бундай касалликларнинг олди олини бош-ланди.

Маймоқда бола оёгининг товон томони соғлом одамларникидек пастга қарамас-дан орқасига букилган ҳолатда бўлади. Бармоқлари, айниқса бош бармоғи юқори-га ва икки томонга эгилган бўлади. Соғ-лом болаларда оёгининг тўғилганда пастки қисмидаги 26 майда суяк бир-бири билан тўғри муносабатда бўлиб лай, бўгин ва гўшлар (мускуллар) востасида бирла-шиб, тўғри юришга шароит туғдиради. Маймоқ болаларда эса суяк, лай, бўгин гўшлар кундан-кунга ўзарига ҳа урчоб му-раккаблашади. Шундай ҳол юз бермаслиги учун тўғма маймоқ касаллини бола туғилиб касаллик белгилари аниқланган кундан бошлаб даволаш керак. Еш боланинг тери-си юмшоқ ҳамда нозик бўлади. Шунинг учун маймоқнинг оёгини врач қўли билан наркосиз (ухлатиш дорисиз) тўғрилаб, сўнгра дока билан боғлаб қўяди. Шу од-дий усул билан тўғрилаб, боғланса май-моқ бола юра бошлаганда оёгини тўғри босадиган бўлади.

Тўғриқонда туғилиб, врачлар ёрдами-да маймоқдан тузалиб кетган болалар жу-да кўп. Ҳозир Тошкент шаҳрида 1—2 шаҳ-ри болалар ўртасида тўғма маймоқ ка-саллигини учратмайсиз. Лекин узоқ район ва областларда оз бўлса ҳам маймоқ бо-ларини учратишингиз мумкин.

Тошкент области, Оққўрғон районининг Ҳамид Олижон колхозида яшовчи 17 ёш-ли Дукенов тўғма маймоқ, Мақтабада ўқи-ди. Теңдошлари уни маймоқ-чўлоқ деб махсус қилишди. Кейфи бузилди. Аса-би ишдан чиқади. Унинг отаси: — Касаллигини худонинг ўзи бер-ган, ўзи олади, доктор ҳеч нарса қилолмайди бунин, худо сени севгайи учун берган бу дардин,—дейди яланг.

Жисмон ва руҳан эзилган бола бир кунни тоғасининг олдига бориб «Мени Тош-кентдаги докторларга олиб бориң, оё-қларимни тузатиш учун қандай оғир опе-рация бўлса-да қиймайман, ҳамма қалака қияпти ҳеч чиқолмайман», дейди. Тоғаси уни бизнинг хузурига олиб келди. Ли-гитини икки бор операция қилишга тўғри келди... Оёқлари тузалди. Кишология қай-тиб кетди.

Ота-она диний таассуротларга берилма-ганларда, Дукенов 17 ёшга чейин маймоқ-ли юрмас эди. Бола ёшлик пайтида май-моқ касаллигининг олдини олиш жуда ўнғай. Бироқ у ана ёшга кирганидан кейин опе-рация бир қадар мураккаб бўлади. Институтимизга 24 ёшлик Галаутдинов икки томонлама тўғма маймоқ билан кел-ди. Уч операциядан кейин тузалиб, ўз оё-ғи билан юриб кетди. Ҳозир Тошкентдаги «Юлдуз» фирмасида ишлайпти.

Бу келтирган мисолларимиз ҳозирги за-мон медицина фани ютуқлари бераётган мингглаб жобоби натижаларнинг заррчалари, холос.

Батафсилроқ консултация олмақчи бўл-сангиз, марҳамат, институтимизга — Тош-кентдаги травматология ва ортопедия илмий-текшириш институтига мурожаат қи-лишингиз мумкин.

Н. ШОМАТОВ, профессор.

ЭЪЛОНЛАРНИ ЎҚИБ

Голландияда чиқайган бирнеча газетда қўйилган эълон босилди:

«Шанба ибодатига тақлиф қиламиз. Чер-ков ёнида автоматшана қўйишга жой бўлиш-га кафилиш, ибодатдан сўнг чой билан меҳ-мон қиламиз.»

Парижда чиқайган «Франс суар» газета-сидан:

«Еш, умидли ҳайкалтарош натурачи аёл излайди. Овақат иширишни биладиган аёл бўлса яна яхшироқ.»

Бремендаги «Везер-курир» газетасидан:

«Муниципал қабростонидаги қазиб қўйил-ган, аммо фойдаланилмаган гўрни тайёр кю-тонга алмаштираман. Қўйидаги адресга му-рожаат қилинсин.»

Шотланд газетасидан:

«Катта қолбаса магазинга сотувчи аёл ке-рак. Вегетерия аёл бўлса яна ҳам яхши.»

Чехослованиянинг саноат шахарларидан бири Остравада бугунги кунда янги турар жой бинолари, магазинлар, ресторанилар безаб туриб-ди. Бу йил Острава шаҳри 700 ёшга тўлади. ЧТК — ТАСС фотоси.

МҲЪЖИЗА!

Улиб-тирилибди, де-килограммга тушиб йишса, бу ибора эрта-лар, арсоналардаги во-қеани эслатади. Аммо мен қаниқатан шундай воқеанинг жонли тую-қиман.

Бир бошдан гапир-аюлай воқеани. Мен ош-қозонини оғриб, ҳеч нар-са еяолай озиб, чўп бўлиб кетдим. Ниҳоят, шу даражага етдимки, одамлик қиёфасини йў-қота боладим. Қапкат-та қизман. Соғломим-пайтимида 60 килограмм эди оғирлигим, Энди 30

— Бечоранинг қуруқ суяги қолибди-ку!
— Бунинг нимаси операция бўлади?
— Қон босими 30—35. Дов бериши қийин,— дейилган овозлар, ачи-ниш билан тангай та-қиллатилган қўлнингга ғира-шра эшитилиб ту-рибди.

— Юраги қанақа?—де-ди бу орада кимдир.

— Юраги ёмон эмас. Бошқа анализлар ҳам дуруст. Ўзи ҳам хали ёш,—жаваб берди бо-қаси. Фақат ошқозон...

Михаил Петрович Пос-толов:

— Бараналло! — деди кўтаринин руҳ билан.— Кизингизнинг иродаси мустақкам, тузалмишга ишонинди, бу энг мухи-ми! Қаранг, хали жуда тетти, у хатто сизга далла беришга қодир.

Онамнинг назариди мен тузалиб кетмайдиган бўлидим. Бир зуминга бўлса ҳам чехралари ёришгандай бўлди.

— Айтганингиз кел-син, Тузалсангиз тузал-сангиз, аммо ахир у менинг биттаю битта ки-зи,—дедилар,—не ор-зулар билан ўстиргиз-манми...

— Онамнинг бу гаплари менга далла, мадад бер-ди. Йўқ, мен ўлишим мумкин эмас, онам баҳ-борган сари яхшилана-ти учун яшашим шарт, кўнглимдан ўтди. Ахир мен унинг сунган тоғи, борлигиман.

Операция бўлди. Мен албатта бу наратининг қандай ўтганини айт-ол-майман.

Кўзини очиб на-раганимда Михаил Петро-вич, палата врачи Ми-хаил Натанович ва ас-систент Махмуд Юнусов-лар турмушарди.

— Қалайсиз? Оғринчи сезилмасизми? — дейиш-ди.

— Йўқ. Ҳеч наерим оғриётгани йўқ,—дедим.

Меҳрибон шифокорлар кунига бир неча бор па-латага кириб, аҳолини, дан хабар олишди. Ҳар кунги ўзгарини нута-қинида, Аҳолининг

рибди. Медицина-санита-рия бўлинида хизмат қилар экан. Унранданан Берлинга ҳам борди. Кан. чадан қанақа вазорат қилганларини жонига ора кирди. Жуда кўп ишлариди. Қувват ни-раётганини ўзим сез-ман. Ҳанонига тўшаман. Нақадар ажойиб одамлар бу шифокорлар! Ахир мен уларга нимаман, дей-ман, тулқинланаман.

«Михаил Петрович Постолов менингна эмас, жуда кўпларини ўлим қаласориди. 1941 йил 21 июнда «ўпна ярла-ниш» темасида нанди. датиин диссертациясини ёзилган М. П. Постолов ҳарбий хизматга чақи-рилди. Медицина-санита-рия бўлинида хизмат қилар экан. Унранданан Берлинга ҳам борди. Кан. чадан қанақа вазорат қилганларини жонига ора кирди. Жуда кўп ишлариди. Қувват ни-раётганини ўзим сез-ман. Ҳанонига тўшаман. Нақадар ажойиб одамлар бу шифокорлар! Ахир мен уларга нимаман, дей-ман, тулқинланаман.

«Михаил Петрович Постолов менингна эмас, жуда кўпларини ўлим қаласориди. 1941 йил 21 июнда «ўпна ярла-ниш» темасида нанди. датиин диссертациясини ёзилган М. П. Постолов ҳарбий хизматга чақи-рилди. Медицина-санита-рия бўлинида хизмат қилар экан. Унранданан Берлинга ҳам борди. Кан. чадан қанақа вазорат қилганларини жонига ора кирди. Жуда кўп ишлариди. Қувват ни-раётганини ўзим сез-ман. Ҳанонига тўшаман. Нақадар ажойиб одамлар бу шифокорлар! Ахир мен уларга нимаман, дей-ман, тулқинланаман.

«Михаил Петрович Постолов менингна эмас, жуда кўпларини ўлим қаласориди. 1941 йил 21 июнда «ўпна ярла-ниш» темасида нанди. датиин диссертациясини ёзилган М. П. Постолов ҳарбий хизматга чақи-рилди. Медицина-санита-рия бўлинида хизмат қилар экан. Унранданан Берлинга ҳам борди. Кан. чадан қанақа вазорат қилганларини жонига ора кирди. Жуда кўп ишлариди. Қувват ни-раётганини ўзим сез-ман. Ҳанонига тўшаман. Нақадар ажойиб одамлар бу шифокорлар! Ахир мен уларга нимаман, дей-ман, тулқинланаман.

— Жудаям яхшиман, Ҳеч ерим оғримайди. Де-ярли ҳамма таомларни истеъмол қиламан. Нир юванман. Ҳатто кўмир ҳам ташийман. Уй юмушларининг ҳаммаси, ни қиламан. Ишлайман ҳам,—улар саволига на-воб бериб улгуролмас-дим.

Сўхбатлашиб, сура-шиб, булғач, талаб ва таълифлар дафтарига ў-миннатдорчилик и м и н эзиб кетдим. Медицина, миз ютуғини чўқиларга кўтара олган шифоно-рларнингизга офарин!

Мамлакат АЗИМБОЕВА.

